

Doc. dr. Kanita Imamović-Čizmić
Prof. dr. Zinka Grbo
Univerzitet u Sarajevu / University of Sarajevo
Pravni fakultet / Faculty of Law

UDK 338.246.027 : 061.1 EU

Kratki naučni članak

**DE MINIMIS POTPORE U SVJETLU MODERNIZACIJE
DRŽAVNIH POTPORA EVROPSKE UNIJE**

**DE MINIMIS AID IN THE LIGHT OF THE MODERNIZATION
OF STATE AID EU**

Sažetak

Državne potpore nemaju samo nacionalnu dimenziju nego se pojavljuju regulacije mnogih međunarodnih i regionalnih organizacija i institucija. Evropska unija ima gotovo jedinstven sistem nadnacionalne kontrole državnih potpora. Sistem kontrole državnih potpora je u nekoliko navrata reformisan, a posljednja reforma veže se za State Aid Modernization paket (SAM) iz 2012. godine u kojem su postavljena tri generalna cilja: brži rast u ojačanom, dinamičnom i konkurentnom unutrašnjem tržištu, usmjerenost Komisije na slučajeve evropskog ekonomskog interesa te jasno utvrđena pravila i brže donošenje odluka Komisije. Usmjerenost Komisije na slučajeve od evropskog ekonomskog interesa značila je i izmjenu uredbe koja reguliše dodjelu de minimis potpora. Imajući u vidu zadatke koje Bosna i Hercegovina treba ispuniti na putu ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji, te činjenicu da je nedavno uspostavljen sistem kontrole državnih potpora u legislativnom i institucionalnom obliku, od posebne važnosti je pratiti aktuelnosti u domenu državnih potpora Evropske unije. Cilj rada je prikazati osnovna obilježja modernizacije državnih potpora u Evropskoj uniji koja je započeta u vrijeme donošenja Zakona o sistemu državnih potpora u BiH te ekstrahirati eventualne promjene u dodjeli de minimis potpora nakon donošenja nove uredbe koja ih reguliše.

Ključne riječi: državna potpora, State Aid Modernization paket, Uredba o primjeni čl. 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na de minimis potpore

Summary

State backups do not have solely national dimension, but rather appear as regulation of many international and regional organizations and institutions. The European Union has an almost unique system of international control of state aid.

The system of state aid control has been reformed on several occasions, the last reform is linked to the State Aid Modernisation package (SAM) in 2012, which sets three general objectives: faster growth in a strengthened, dynamic and competitive internal market, the Commission's focus on European economic interest and clearly defined rules and faster decisions by the Commission. The orientation of the Commission to European economic interests meant the amendment regulation, which governs the allocation of de minimis aid. Bearing in mind the tasks that Bosnia and Herzegovina needs to fulfill on its way to full membership in the European Union, and the fact that the recently established system of state aid control in the legislative and institutional form, is particularly important to keep track of news in the field of state aid the European Union. The aim is to show the basic features of the modernization of state aid in the European Union which was launched at the time of the adoption of the system of state aid in BiH and extract the possible changes in the allocation of de minimis aid after the adoption of a new regulation that regulates them.

Keywords: *state aid, State Aid Modernization package, Decree on Application of Art. 107 and 108 of the Treaty Functioning of the European Union Ugovora on de minimis aid*

Uvod

Kontrola državne potpore je neizostavni dio mehanizma za pravnu zaštitu tržišne konkurencije. Mogući su različiti oblici narušavanja, ograničavanja i sprečavanja tržišne konkurencije, pri čemu jedni potiču od samog ponašanja privrednog subjekta, a drugi za izvorište mogu imati državnu intervenciju. Država često, radi ostvarivanja ekonomsko-političkih ciljeva, različitim instrumentima na selektivnoj osnovi daje potpore određenim privrednim subjektima stavljajući ih u povoljniji položaj u odnosu na ostale učesnike na tržištu. To je potencijalna opasnost za postojanje konkurencije na tržištu i svih benefita koje nosi ona kao katalizator ekonomskog razvoja. Niti jedna država neće se odreći ovog značajnog instrumenta, ali je svjesna potrebe da se njegova upotreba stavi pod nadzor. Kontrola državne potpore je važna radi stvaranja jednakih uslova za sve učesnike na tržištu ali i zbog privlačenja stranih investitora koji su od izuzetne važnosti za zemlje u razvoju i tranziciji. Na vječito pitanje koliko intervencija preduzima Evropska unija u ekonomiji, jednostavan odgovor je: „Onoliko koliko ne šteti unutrašnjem tržištu.“ Taj princip se primjenjuje i kada su u pitanju državne potpore kao jedan kompleksan i kontroverzan institut. Evropska unija ima gotovo jedinstven sistem nadnacionalne kontrole državnih potpora koji je u neprekidnom procesu dogradnje. Sistem kontrole državnih potpora je u nekoliko navrata reformisan, a posljednja reforma u vezi je sa State Aid

Modernization paketom (SAM) iz 2012. godine. Imajući u vidu globalni ambijent privređivanja, finansijsku krizu iz 2008. i glavne ekonomske trendove u SAM-paketu, postavljena su tri generalna cilja: brži rast u ojačanom, dinamičnom i konkurentnom unutrašnjem tržištu, usmjerenost Evropske komisije (Komisija) na slučajeve koji imaju najveći utjecaj na unutrašnje tržište, te jasno utvrđena pravila i brže donošenje odluka Komisije. Usmjerenost Komisije na slučajeve od evropskog ekonomskog interesa značila je i izmjenu uredbe koja reguliše dodjelu *de minimis* potpora. Interesi su se prelamali oko dva pitanja i to povećanje gornjeg praga *de minimis* potpora i uspostavljanje jedinstvenog registra državnih potpora. Tri javne rasprave prethodile su donošenju nove uredbe o potporama male vrijednosti (tzv. potpore *de minimis*), koja je principiјelno ostala ista, ali se smatra da će se zbog pojednostavljenja uslova dodjele potpora značajno doprinijeti smanjenju administrativnih prepreka za privredne subjekte i države članice EU.

Imajući u vidu zadatke koje Bosna i Hercegovina treba ispuniti na putu ka punopravnom članstvu u Evropskoj uniji, te činjenicu da je nedavno uspostavljen sistem kontrole državnih potpora u legislativom i institucionalnom obliku, od posebne važnosti je pratiti aktuelnosti u domenu državnih potpora Evropske unije. Jasno je da blagovremena prilagodba promjenama znači uštedu vremena, a i privrednim subjektima se ostavlja prostor da se naviknu na kontrolu državnih potpora koju provodi Evropska komisija kao „čuvarica ugovora”. Stoga je od važnosti inkorporisati u sistem državnih potpora Bosne i Hercegovine i novu regulaciju *de minimis* potpora i upoznati privredne subjekte i javnost kakve izmjene ona nosi.

Cilj rada je prikazati osnovna obilježja modernizacije državnih potpora u Evropskoj uniji, koja je započeta u vrijeme donošenja Zakona o sistemu državnih potpora u BiH te ekstrahirati eventualne promjene u dodjeli *de minimis* potpora nakon donošenja nove uredbe koja ih reguliše. Cilj rada je nametnuo i njegovu strukturu, tako da se pored dijela koji ukazuje na kompleksnost i značaj samog instituta državnih potpora, u radu predstavlja ekonomsko-socijalni kontekst nastanka potrebe za modernizacijom sistema kontrole državnih potpora u Evropskoj uniji, elaboriraju ciljevi modernizacije te prateći akti s tim u vezi doneseni. Analiza i prikaz konteksta, ciljeva i pravnih akata koji su doneseni u procesu modernizacije sistema državnih potpora u Evropskoj uniji neophodni su zbog činjenice da je izmjena *de minimis* Uredbe br. 1998/2006 bila neizostavan dio SAM-paketa.

1. O institutu državnih potpora i njihovom značaju u Evropskoj uniji

Kompleksnost instituta državnih potpora potvrđuje činjenica da je isti predmet analize mnogih disciplina kako pravnog tako i ekonomskog¹ naučnog područja. Državna potpora² je sastavni dio industrijske, tj. ekonomske politike kada se govori o državnom intervencionizmu, budžetskog prava kada se govori o vidu državnih rashoda, prava konkurencije kada se procjenjuje mogućnost narušavanja, sprečavanja i ograničavanja konkurencije na tržištu i dr. Značaj državnih potpora učinio je da se one danas posmatraju kao „posebna disciplina definisana kao grupa propisa koji uređuju pravne i ekonomske kriterijume za dodelu subvencija i drugih oblika državne podrške preduzećima i granama industrije.“³ Finansijskopравни aspekt državne potpore je posmatra kao kompenzatorno finansiranje privrednih subjekata putem: grantova, preferencijalnih poreskih tretmana, preferencijalnih kamatnih stopa, dotacija, regresa, subvencija, određivanja specijalnih cijena za inpute kapitalnog karaktera kao i svako drugo davanje prednosti na selektivnoj osnovi privrednim subjektima od države i njenih tijela.

Kada države rješavaju tržišne neuspjehe pružanjem finansijske potpore privrednim subjektima u raznim sektorima, potpore su nezaobilazan

---

¹ „Sa stanovišta ekonomije, državna pomoć bi mogla da se podeli na onu koja ima ili može da ima uticaj na položaje tržišnih transaktora, tada su njeni problemi koncentrisani na delovanje na konkurenciju, i deo koji nema neposredne efekte na transaktove, ali može da utiče na njihove dugoročne poslovne odluke, odnosno planiranje. Ovo drugo se odnosi prvenstveno na javni sektor, ali i na položaj poljoprivrede u sistemu. Sem ovog opšteg pristupa identifikaciji ciljnih stanja koja su kompatibilna sa efikasnim tržištem, država blagostanja ima i niz specifičnih ciljeva kojima teži da popravi distribuciju ili alokaciju imajući u vidu konkretne društvene okolnosti“; Taboroši, Svetislav (2011) „Ciljevi državne pomoći“, *Kontrola državne pomoći u Srbiji i Evropskoj uniji*, tematski zbornik radova, Beograd, str. 9.

² Državna potpora ili pomoć često se poistovjećuje s pojmom subvencije, što je pogrešno jer je ona širi pojam i obuhvata i subvencije. „Kada se govori o državnoj pomoći, prva asocijacija je poistovjećivanje sa subvencijama koje predstavljaju užu kategoriju. Šire tumačenje državne pomoći ukazuje na dve oblasti u kojima ona može da se realizuje. Prva oblast obuhvata direktne subvencije države privrednim subjektima putem kojih se pokriva deo njihovih troškova (gubitaka). Druga oblast sadrži oblike pomoći koji kao takvi nisu uvek transparentni jer se ostvaruju putem povoljnih kredita, poreskih olakšica, državnih nabavki i koncesija.“ Vukadin, Emilija (2011) „Normativna regulativa i praksa državne pomoći“, *Kontrola državne pomoći u Srbiji i Evropskoj uniji*, tematski zbornik radova, Beograd, str. 32.

³ Jovanović, Nikola (2009) „Efekti integracije Srbije u Evropsku uniju u oblasti politike državne pomoći“, u: Ćirković, Danilo *Državna pomoć u funkciji razvoja konkurentnosti*, FEFA – Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju, Univerzitet Singidunum, Beograd, dostupno na: <http://www.fefa.edu.rs/files/pdf/StudijeIstrazivanja/13DrzavnaPomoc.pdf>.

instrument za postizanje općeg društvenog blagostanja i sredstvo jačanja unutrašnjeg državnog aparata. Bilo da je riječ o pružanju potpore u vidu sanacije i izgradnje objekata ili potporama malim i srednjim preduzećima u cilju veće konkurentnosti na inostranom tržištu, potporama istraživačkom sektoru koji se bavi proizvodnjom tehnologije, lijekova, hrane itd., državne potpore kao krajnju manifestaciju tada imaju ekonomski rast date društvene zajednice. Međutim, državne potpore, unatoč navedenim i mnogim drugim beneficijama koje nose, predstavljaju potencijalnu „opasnost“ za funkcionisanje tržišnog mehanizma, jer pojedine učesnike stavljaju u preferiran položaj stvarajući nejednake startne pozicije i negativno djelujući na konkurenciju. To je razlog zbog kojeg se državne potpore analiziraju i s aspekta pravne zaštite tržišne konkurencije.

Konkurencijskopравни aspekt državne potpore podrazumijeva analizu državne potpore s aspekta potencijalnog ograničavanja, sprečavanja i narušavanja konkurencije na tržištu. Većina savremenih država ima i razvija sistem pravne zaštite konkurencije na tržištu koji podrazumijeva i regulaciju načina korištenja instituta državne potpore. U pogledu samog zakonskog definisanja državnih potpora postoji jedna različitost u praksama pojedinih država. Tako u EU i hrvatskom konkurencijskopravnom zakonodavstvu, npr., ne postoji jednostavna i jednoznačna definicija državnih potpora, te je u svakom slučaju potrebno ocijeniti da li je riječ o državnoj potpori. Definicija je „zamijenjena“ postavljanjem kriterija u pojedinačnoj ocjeni i odgovoru na pitanje predstavljaju li određena sredstva državnu potporu ili ne. Tako, npr., prema članu 107. stav 1. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (UFEU), državnom potporom smatraju se ona sredstva i mjere koji kumulativno ispunjavaju sljedeće uslove:⁴ 1. mora biti riječ o sredstvima iz državnog proračuna (uključujući i proračune na lokalnoj i regionalnoj razini, državne fondove ili banke odnosno svaku instituciju koju je odredila ili osnovala država), uključujući i umanjeni prihod državnog proračuna, npr., oslobađanje preduzetnika od uplate poreza i doprinosa; 2. preduzetnik sredstvima ostvaruje ekonomsku prednost koju ne bi mogao ostvariti svojim redovnim poslovanjem, odnosno preduzetniku su dodijeljena sredstva ispod uobičajenih tržišnih uslova; 3. mjera mora biti selektivna, jer je riječ o sredstvima koja su dodijeljena određenom preduzetniku ili preduzetnicima, regijama ili pojedinim gospodarskim sektorima, ili davatelj potpore koristi svoje diskrecijsko pravo; i 4. mora postojati stvarni ili potencijalni učinak narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine između država članica Evropske

---

⁴ *Zaštita tržišnog natjecanja i državne potpore*, Minivodič za poslovnu zajednicu, 2009, str. 6, dostupno na: <http://www.hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2015/01/6-vodic-zastita-trzisnog-lowres.pdf>.

unije. U protivnom, ukoliko određena mjera kumulativno ne ispunjava sva četiri gore navedena kriterija, tada nije riječ o državnoj potpori nego o općim mjerama koje se odnose na sve preduzetnike i sektore kao što je smanjenje ili povećanje poreza za sve i ista nije zabranjena. U Bosni i Hercegovini zakonodavac se opredijelio za definisanje državnih potpora te se u čl. 3 stav 1 Zakona o sistemu državne pomoći⁵ navodi: „Državna potpora, u smislu ovoga Zakona, jest svaki stvarni ili potencijalni javni rashod ili umanjeno ostvarenje javnog prihoda, postojećeg, planiranog ili potencijalnog, koju može dodijeliti ili planirati, izravno ili neizravno, davatelj državne potpore, u bilo kojem obliku, čime se narušava ili postoji opasnost od narušavanja konkurencije na tržištu stavljanjem u povoljniji položaj određenih gospodarskih subjekata, proizvodnje ili trgovine određenih proizvoda ili pružanje određenih usluga, ukoliko to utiče na ispunjavanje međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine iz ovoga područja.“ Regulacija instituta državnih potpora, pored definisanja i određenja uslova pod kojim se određena državna intervencija smatra državnom potporom, podrazumijeva određenje provedbenih tijela, njihove nadležnosti, same procedure koje se pred njima provodi kao i način povrata državnih potpora. Komparativna analiza zakonskih rješenja pojedinih država kojim se reguliše institut državnih potpora rad bi učinila suviše ekstenzivnim pogotovo uzimajući u obzir samu tematiku rada.

Državne potpore nemaju samo nacionalnu dimenziju nego se pojavljuju kao predmet interesovanja, a time i regulacije mnogih međunarodnih i regionalnih organizacija i institucija kakve su Organizacija za ekonomski razvoji i saradnju (Organization for Economic Development i Cooperation – OECD)⁶, Svjetska trgovinska organizacija (World Trade Organisation – WTO)⁷ i Evropska unija (European Union – EU).

---

⁵ Službeni glasnik BiH, br. 10/12.

⁶ OECD je 2010. godine organizovao okrugli sto s tematikom o državnoj potpori, te se glavna razmatranja, zaključci i pisani podnesci iz Argentine, Hrvatske, Egipta, Evropske unije, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Indije, Jordana, Litve, Mongolije, Maroka, Pakistana, Perua, Poljske, Rumunjske, Ruske Federacije, Senegala, Španije, Tajvana, Ukrajine, SAD-a, BIAC-a kao i glavni govor EU povjerenika za konkurenciju kao i doprinosi nekoliko stručnjaka mogu naći u okviru dokumenta „OECD Policy Round table Competition, State Aids and Subsidies 2010“, dostupno na stranici: <http://www.oecd.org/daf/competition/sectors/48070736.pdf>.

⁷ Svjetska trgovinska organizacija (WTO) također objavljuje podatke o subvencijama. Oni se zasnivaju na obvezi prijavljivanja subvencija koje su izravni transferi sredstava, fiskalni poticaji i državna opskrba dobrima i uslugama (osim opće infrastrukture). No, ti podaci često nisu potpuni, pa ni uporedivi zbog problema prikupljanja i prijavljivanja podataka o subvencijama u pojedinim zemljama.

Evropska unija kao zajednica evropskih država *sui generis* danas posebnu pažnju pridaje regulaciji i kontroli državnih potpora. Kontrola državnih potpora je gotovo jedinstveno obilježje politike konkurencije u Evropskoj uniji. Samo Evropska slobodna trgovinska zona (European Free Trade Association – EFTA) baštini sličan sistem nadnacionalne kontrole nad državnim subvencijama nastao kao potreba da se usklade politike konkurencije u evropskom ekonomskom prostoru. Druge regionalne ekonomske organizacije, pa čak i federalne države, nemaju mehanizme za kontrolu subvencija od njihovih konstitutivnih jedinica. Naprimjer, u Sjedinjenim Američkim Državama savezna vlada nema mehanizam za kontrolu ili čak koordinaciju potpore odobrene od država, iako su takva sredstva obuhvaćena, recimo, pravilima Svjetske trgovinske organizacije (The World Trade Organization – WTO). Prednosti kontrole državne potpore u Evropskoj uniji su jasne. U mnogim okolnostima subvencije mogu smanjiti ekonomsko blagostanje zbog slabljenja motivacije privrednih subjekata da preduzimanju aktivnosti na ostvarenju veće efikasnosti, inovativnosti i konkurentnosti, a što šteti poziciji Evropske unije na svjetskoj ekonomskoj sceni. Pored poremećaja na tržištu koji nastaju zbog prekomjernih potpora, moguće su i tenzije među članicama nastale zbog primjene reciprociteta, što vodi u dalju neefikasnost, pa nadnacionalno nametanje discipline itekako ima svoju opravdanost. Stoga EU treba djelotvoran sistem kontrole državnih potpora, čiji fundus čini skup temeljnih načela čvrsto usidren u ugovorima koji će dati doprinos ostvarivanju koristi od integracije za sve države članica.⁸ Tumačenjem odredaba UFEU može se uočiti razlika između državnih mjera koje se smatraju državnim potporama i koje su zabranjene od onih koje se smatraju državnim potporama, ali koje su unatoč tome dopuštene, tzv. „legal state aid“. Zabranjene državne potpore su jasno određene ispunjenjem uslova iz stava 1. čl. 107. UFEU. Međutim, stavovi 2. i 3. istog člana, u obliku izuzeća, navode vrste državnih potpora koje se smatraju dopuštenim. Tako u stavu 2. pobrajaju se automatska izuzeća, a stav 3. navodi koje se državne potpore kao spojive s unutrašnjim tržištem odobravaju po diskrecionoj odluci Komisije. Analiza 3. stava ukazuje na široku lepezu osnova za dodjelu državnih potpora na koje se države mogu pozivati. Pored ovih izuzeća datih u samom Ugovoru, postoje i izuzeća predviđena uredbama. U tom kontekstu najznačajnije uredbe su svakako Opća uredba o skupnim izuzećima i Uredba o primjeni čl. 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na *de minimis* potpore (*De minimis* uredba) koje su ujedno i predmet reforme državnih potpora u skladu s

---

⁸ Vidi: Buelens, Christian – Gaëlle Garnier – Matthew Johnson – Roderick Meiklejohn (2007) „The economic analysis of state aid: Some open questions“, European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs Publications BU-1 B – 1049, Brisel.

paketom reformi State aid modernisation (SAM). Općom uredbom o skupnim izuzećima šest skupina potpora smatra se automatski dopuštenim i to: regionalna potpora (Regional aid), potpora srednjem i malom preduzetništvu (Aid for SMEs), potpora za istraživanje i razvoj (R&D&I aid), potpora za očuvanje okoliša (Environmental aid), potpora za obuku i zapošljavanje (Training/employment aid) te potpora za spašavanje i restrukturisanje firme (Rescue and restructuring aid). *De minimis* potpore svoje izvorište nalaze u načelu rimskog prava koje glasi „de minimis non curat praetor“ ili u prevodu „o beznačajnom sudac ne brine“.⁹ Termin „beznačajno“ u ovom slučaju bi se odnosio na one potpore koje prema čl. 107 stav 1. ispunjavaju uslove, ali su takvog iznosa da ne ugrožavaju evropski ekonomski interes. To znači da je uvođenjem ovog instituta Komisija izbjegla analizu velikog broja slučajeva u kojima bi se utvrđivalo da li je riječ o državnim potporama te, ako bi na to odgovor bio potvrđan, da li su u pitanju dopuštene potpore. Finansijski izraz termina „beznačajno“ odnosi se na prag od 200.000 eura i te potpore se nisu provjeravale.

Unatoč svim prednostima državnih potpora kao moćnom sredstvu industrijske politike u uslovima kada su troškovi potpora manji od njenih koristi, što je i glavna pretpostavka njihove primjene, uvijek postoji bojazan od negativnih efekata ukoliko se upadne u „zamke pogrešne procjene njihove svrsishodnosti“. Prije donošenja odluke o dodjeli državnih potpora treba svakako procijeniti ne samo da li one otklanjaju tržišne neuspjehe nego i napraviti jednu ekonomsku analizu troškova i koristi u vezi s rješavanjem tog problema državnim intervencijom, odabirom grana i industrijskih oblasti kojima će se dati potpora kako bi se donio ispravan zaključak o tome da su one „pobjednici“ a ne gubitnici, izračunom vremenskog roka do kojeg će se one davati, s obzirom na to da se neke potpore kontinuirano daju kroz duži vremenski period. Spomenute analize će doprinijeti objektivnoj procjeni koje grane i oblasti opravdano iziskuju davanje državne potpore, a da pritom ne opterećuju državni budžet i ne remete odnose u vanjskoj trgovini izazivajući negativni reciprocitet trgovinskih partnera. Takve analize su dobar argument u otporu utjecaju lobističkih grupa.¹⁰ Imajući ovo u vidu, donošenje odluke o dodjeli državnih potpora izuzetno je osjetljiv, odgovoran i zahtjevan zadatak kojem se mora posvetiti posebna pažnja. Iako ne postoji obaveza prijave Komisiji, važnost donošenja odluke o dodjeli *de minimis* potpora nije ništa manja. Državama trebaju jasna pravila kako bi se ponašale u skladu s

---

⁹ Hojnik, Janja (2013) „De Minimis Rule within the EU Internal Market Freedoms: Towards a More Mature and Legitimate Market?“, European Journal of Legal Studies, Volume 6, Issue 1, str. 3.

¹⁰ Kesner-Škreb, Marina – Ivana Jović, „Reforma državnih potpora u Hrvatskoj“, http://www.fes.hr/E-books/pdf/Pridruzivanje%20hrvatske%20EU_4_svezak/10.pdf.

ciljevima Evropske unije. U procesu modernizacije državnih potpora, zbog različitih pritisaka i interesa, posebna pažnja bila je posvećena *de minimis* potporama. Kao što je rečeno, nakon tri javne rasprave Komisija je donijela izmijenjenu Uredbu o potporama male vrijednosti, za koju se smatra da će, unatoč što je principijelno ostala ista, doprinijeti smanjenju administrativnih prepreka za preduzetnike i države članice EU. Naime, Uredbom se pojednostavljaju uslovi i skraćuje postupak dodjele, a preduzetnici u teškoćama više nisu izuzeti od primjene Uredbe pa je i njima dopušteno primati potpore *de minimis*. Pojednostavljena je i definicija pojma „preduzetnik“, a potpore u obliku subvencioniranih kamatnih stopa za kredite do 1 miliona eura također se mogu dodijeliti pod određenim uslovima.

2. Ekonomsko-socijalno izvorište modernizacije državnih potpora u Evropskoj uniji

Evropska unija, najjača ekonomska integracija, označena kao *sui generis*, prepoznaje značaj pravilnog korištenja državnih potpora. Međutim, historijski posmatrano, potpore nisu oduvijek bile u centru pažnje kreatora zajedničkih politika Evropske unije. Samo „prepoznavanje važnosti“ i institucionalni razvoj državnih potpora mogu se pratiti preko djelatnosti Komisije kao komunitarnog organa nadležnog za praćenje usklađenosti državnih potpora sa zajedničkim tržištem. Stvaranje zajedničkog tržišta je pretpostavljalo uklanjanje carinskih i necarinskih barijera odnosno osiguranje četiri slobode i Evropska unija je gotovo sve aktivnosti usmjerila u tom pravcu, tako da se pitanje kontrole državne potpore aktualizira tek devedesetih godina prošlog vijeka. U prilog tome ide i činjenica da su evropske države šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća, nauštrb povećanja efikasnosti, a kako bi se mogle takmičiti sa SAD-om na svjetskoj ekonomskoj sceni, praktikovale obimne politike državnih subvencija. Neefikasnost evropske privrede, koja je imala dugoročno negativne posljedice po evropsku ekonomiju, primorala je Evropsku uniju da pronade drugo rješenje koje će ići u sasvim suprotnom pravcu. Bila je potrebna regulacija koja neće ukinuti ovaj institut, ali će ga dovesti u mjeru koja je kompatibilna s ciljevima zajednice.¹¹ Prelazak iz tzv. pasivnog u aktivnog kreatora politike državnih potpora u historijskom kontekstu se veže za donošenje Prvog plana o državnoj potpori usvojenog 1971. godine te su

---

¹¹ <http://www.emins.org/uploads/useruploads/forum-it/State-Aid-in-the-European-Union-and-in-Serbia.pdf>, Državna potpora u EU i Srbiji, Beograd, 2013.

posljednje dvije decenije prošlog stoljeća obilježene velikim brojem notifikacija. Odobravanje državnih potpora je suptilno pitanje i često vodi poremećaju u odnosima vlada država članica zbog optuživanja o individualnom protekcionizmu i preuzimanju vodstva na tržištu. Uvijek su postojale zemlje u kojima je nivo državne potpore znatno viši nego u drugim državama (skandinavske države i Grčka), kao i one u kojima je njihovo korištenje bilo neznatno, skoro pa beznačajno. Osnivanjem EU uspješno je reducirana potreba za pružanjem državne potpore, što potvrđuje činjenica da je došlo do pada njihovog udjela nekoliko procenata tokom 80-ih na 1,1% GDP u 1992. godini, a u 2008. godini za 0,5% GDP.¹²

Upravo 2008. godina predstavlja prekretnicu i godinu nakon koje dolazi do promjena u pogledu obima i strukture državnih potpora u Evropskoj uniji, a što će se kasnije smatrati izvorisem potrebe za modernizacijom državnih potpora. U cilju prevazilaženja krize iz 2008. došlo je do enormnog povećanja sredstava koja su se izdvajala u vidu državne potpore, što je nastavljeno tokom 2009. i 2010. godine, predstavljajući opasnost po funkcionisanje zajedničkog tržišta. Najveći udio u tome nisu imale nove članice nego Belgija, Grčka, Njemačka, Španija, Irska i Velika Britanija. Pored obima državne potpore, koji je porastao, došlo je do promjene i u strukturi odnosno sektorima u kojima su bile dodijeljene. Sada to više nisu bile potpore za poljoprivredu ili ribarstvo, nego prvenstveno za bankarski sektor i djelimično industriju. U periodu od septembra 2008. do kraja 2010. godine banke su u nekim zemljama EU dobile ukupno 1.240 milijardi eura potpore, što iznosi 10,5% dohotka EU27, dok je realni sektor dobio samo 21 milijardu eura, što je 0,2% BDP Unije.¹³ Izdvajanje sredstava na ime državne potpore, a u cilju sanacije posljedica finansijske krize, uzrokovalo je fiskalne problem mnogim državama.

Ekonomska kriza iz 2008. godine dovela je do potrebe za preispitivanjem politike državnih potpora u Evropskoj uniji. Prve naznake se vežu za upućivanje prijedloga Komisiji da, zbog potrebe ubrizgavanja finansijskih injekcija u bankarski sistem čije bi urušavanje imalo multiplicirane posljedice na čitavu ekonomiju, privremeno obustavi zabranu davanja državnih potpora. Zahtjevi za obustavom zabrane davanja državnih potpora u stvarnosti značili su potrebu za promjenom u definisanju dopuštenih državnih potpora. Zašto? Ubrizgavanje finansijskih sredstava u bankarski sistem je upravo išlo iz državnih sredstava, što bi ih automatski odredilo kao

---

¹² Vidi: Državna pomoć u Evropskoj uniji i Srbiji, Istraživački forum, Beograd, 2013, str. 3, dostupno na <http://www.emins.org/uploads/useruploads/forum-it/IF---15-Drzavna-pomoc-STAMPA.pdf>.

¹³ <http://www.emins.org/uploads/useruploads/forum-it/State-Aid-in-the-European-Union-and-in-Serbia.pdf>, Državna potpora u EU i Srbiji, Beograd, 2013.

državne potpore koje se procjenjuju kao dopuštene ili ne. Reakcija Komisije na takve prijedloge je uslijedila u vidu mnogobrojnih priopćenja (Communications) o temi državnih potpora i ekonomske krize. Među prvim takvim priopćenjima bila su ona usmjerena na finansijske institucije. Tako je u oktobru 2008. doneseno Bankarsko priopćenje¹⁴, a već u decembru i Priopćenje o rekapitalizaciji finansijskih institucija¹⁵. U decembru 2008. godine Komisija je usvojila Privremeni okvir za državnu potporu s ciljem da se omogući državama članicama da, privremeno, do kraja 2010. godine, u vidu potpore „realnoj ekonomiji“, smanje negativne efekte krize.¹⁶ Države su trebale privrednim subjektima omogućiti lakši pristup finansijskim sredstvima. To je bio preduslov za ulaganja, nova radna mjesta, a imalo bi utjecaj i na prevazilaženje kratkoročne krize te ostvarenje održivoga rasta i drugih ciljeva Lisabonske strategije (EU 2020). Rezultat toga je činjenica da je više od 70 planova potpore odobreno u skladu s Privremenim okvirom.¹⁷ Mnoge potpore u cilju eliminacije ili suzbijanja posljedica finansijske krize su dodjeljivane pozivajući se na stav 2. i stav 3. čl. 107. UFEU. U razdoblju od 1. oktobra 2008. do 1. oktobra 2014. godine Komisija je donijela više od 450 odluka kojim se odobravaju državne potpore u finansijskom sektoru.¹⁸ Druga bitna činjenica koja se može uzeti kao izvoriste zahtjeva za modernizacijom državnih potpora jeste kompleksnost njihovog pravnog okvira. Naime, u 2012. godini, kada je pokrenuta ideja o modernizaciji sistema nadzora nad državnim potporama, na snazi je bilo oko pedesetak pravila koja su shodno čl. 107. TFEU uređivala pravila dodjele državnih potpora. Regulatorni okvir državnih potpora je tada sadržavao propise o uslovima pod kojim se mogu dodjeljivati potpore, proceduralna pravila po kojim se odvija postupak odobravanja potpora od Komisije kao i nova pravila kojim se reguliše pitanje potpora za aktivnosti općeg interesa.¹⁹ Takav regulatorni okvir bio je komplikovan, što je otežavalo primjenu od država članica stvarajući opasnost da se, zbog pogrešne primjene pravila,

---

¹⁴ Communication from the Commission on the application, from 1 August 2013, of State aid rules to support measures in favour of banks in the context of the financial crisis ("Banking Communication").

¹⁵ Commission Communication Recapitalisation of financial institutions in the current financial crisis: limitation of the aid to the minimum necessary and safeguards against undue distortions of competition.

¹⁶ Campo, Mercedes (2015) „Prolongation of the State aid temporary framework“, http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2011_1_8_en.pdf.

¹⁷ Lowe, Philip (2009) „State Aid Policy in the context of the financial crisis“, Competition Policy Newsletter, Number 2, str. 3.

¹⁸ Vidi:

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/finacial_economic_crisis_aid_en.html

¹⁹ Uredba Komisije br. 360/2012 od 22. 4. 2012. o primjeni čl. 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju EU na *de minimis* potpore („Službeni glasnik EU“, I379, 28. 12. 2006).

određena potpora smatra nedopuštenom ili zabranjenom. To nadalje dovodi do odluke Komisije u kojoj se nalaže državama članicama obustava dodjele i povrat sredstava. Ekonomske posljedice takve situacije se multipliciraju do samog odraza na ekonomski razvoj kako članice tako i Evropske unije u cijelosti. Stoga je bilo potrebno pojednostaviti okvir ali i pojasniti pojedine kategorije kako bi se pravila o dodjeli državnih potpora mogla lakše primjenjivati.

3. Ciljevi modernizacije državne potpore

Evropa 2020. je naziv desetogodišnje strategije za rast i radna mjesta Evropske unije pokrenute 2010. godine s ciljem ne samo prevladavanja krize iz 2008. godine nego i iznalaženja modela za ostvarivanje tzv. pametnog, održivog i inkluzivnog ekonomskog rasta. Prema *Strategiji 2020*, do kraja 2020. godine Evropska unija bi trebala ostvariti napredak u segmentima: zapošljavanja, istraživanja i razvoja, klimatskih promjena/energije, obrazovanja, socijalnog uključivanja i smanjenja siromaštva. U tom svjetlu efikasno jedinstveno evropsko tržište je najbolje sredstvo za generisanje održivoga rasta u Evropi. Pretpostavke za efikasno jedinstveno tržište Evropske unije su regulacija, koja će osigurati četiri slobode kretanja i politika konkurencije s kontrolom državne potpore kao mehanizmom zaštite konkurencije na evropskom tržištu. Postojanje konkurencije na unutrašnjem tržištu je preduslov za kreiranje rasta, povećanje produktivnosti, inovativnosti i konkurentnosti evropskih proizvoda na svjetskom tržištu. Unatoč tom saznanju, neke države su sklone „favorizovati” svoje „nacionalne šampione“ na štetu drugih, zbog čega su potrebna jasna pravila o korištenju državnih potpora. Kao dodatna argumentacija navedenom je utjecaj posljednje finansijske krize na dezintegraciju tržišta koja je primorala članice da fiskalnom politikom „zaštite“ svoje članove i potiču oporavak svoje ekonomije, što je zahtijevalo fiskalnu konsolidaciju i racionalizaciju državnog trošenja. Drugačije rečeno, jasna pravila o dodjeli državnih potpora su neophodna kako radi zaštite konkurencije, koja je garant za ekonomski rast, produktivnost, inventivnost i konkurentnost, tako i zbog efikasnosti budžetske potrošnje država članica u cilju fiskalne konsolidacije. To je suština razloga za pristupanje procesu modernizacije državnih potpora koje navodi Komisija u *Komunikaciji s Vijećem, Parlamentom i komitetima*.²⁰ Kako stoji u spomenutoj komunikaciji, Komisiji je bio potreban kvalitetniji

---

²⁰ Vidi: „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions”, EU State Aid Modernisation (SAM), Brisel, 2012, str. 2.

mehanizam kontrole državnih potpora u svjetlu korištenja sredstava za politike koje će biti orijentisane ka zelenom ekonomskom rastu i sprečavanje antikonkurencijskog ponašanja koje bi ugrozilo unutrašnje tržište. Dosadašnja komplikovana pravila i složene procedure koje su se primjenjivale jednako u svim slučajevima, prestanak važenja određenog broja instrumenata državne potpore 2013. godine, priprema EU višegodišnjeg finansijskog okvira i definisanje strukturnih fondova EU za period 2014–2020. svakako su išli u prilog spomenutoj argumentaciji. Ideja o modernizaciji državnih potpora je obuhvatala tri glavna, generalna i blisko povezana cilja:²¹

1. brži rast u ojačanom, dinamičnom i konkurentnom unutrašnjem tržištu;
2. usmjerenost Komisije na slučajeve koji imaju najveći utjecaj na unutrašnje tržište;
3. jasno utvrđena pravila i brže donošenje odluka Komisije.

Sama *Strategija rasta 2020.* prepoznaje značaj državnih potpora u ostvarivanju njenih ciljeva jer, dajući javnu podršku ulaganju u savremenu tehniku i tehnologiju, podupiru efikasnije i inovativnije tzv. „zelene“ tehnologije.²² Modernizacija državne potpore trebala bi olakšati postupak dodjele državne potpore i – pod uslovom da je dobro kreirana i usmjerena ka eliminaciji tržišnih anomalija i ostvarivanju zajedničkih interesa²³ – njom bi se trebali stvoriti uslovi za javnu podršku inovacijama, zelenoj tehnologiji, razvoju ljudskog kapitala, smanjenju štetnog djelovanja na okolinu istovremeno promovisući rast, zapošljavanje i konkurentnost u EU. Državna potpora, prema *Komunikaciji*, najbolje doprinosi rastu kada se cilja na neuspjeh na tržištu i time nadopunjuje, a ne zamjenjuje, privatna inicijativa tzv. „good aid“. Istovremeno, efikasna i kvalitetna kontrola državne potpore će državama članicama pomoći da ojačaju budžetsku disciplinu i efikasnije koriste novac poreskih obveznika u cilju fiskalne konsolidacije. „Snažna“ i „jasna“ kontrola državne potpore je od suštinskog značaja za efikasno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i u skladu je s postojećom implementacijom tržišnih pravila, pogotovo za nedavno liberalizirana tržišta transporta, poštanskih usluga i energije gdje su „domaći šampioni“ igrali značajnu ulogu.

---

²¹ Vidi: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html.

²² Vidi: Commission Communication „Europe 2020 – a strategy for smart, sustainable and inclusive growth“, COM (2010) 2020 final, 3. 3. 2010, str. 20.

²³ Vidi: „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions“, EU State Aid Modernisation (SAM), Brisel, 2012, str. 3.

Nastojanje da se osigura što efikasnija potrošnja ne bi se trebalo tumačiti kao „mikrokontrola“ nad svim oblicima javne potrošnje, nego kao utvrđivanje prioriteta Komisije i jača kontrola nad potporama koje imaju značajan utjecaj na jedinstveno tržište, uključujući i fiskalne potpore. Istovremeno bi se trebala pojednostaviti analiza slučajeva lokalnog karaktera s malo utjecaja na trgovinu između članica. To bi se moglo postići uvođenjem diferenciranih pravila, pojednostavljenjem procedure dodjele potpore te povećanjem odgovornosti država članica u osmišljavanju i provođenju mjera podrške. To bi značilo pojašnjenje određenih pravila i jačanje *ex post* nadzora Komisije kako bi se osigurala njihova usklađenost s unutrašnjim tržištem. U tom kontekstu Komisija kao glavne navodi sljedeće ciljeve:²⁴

(a) moguća revizija i izmjena Uredbe *de minimis*, na osnovu detaljne procjene utjecaja, situacije u svim državama članicama i na unutrašnjem tržištu u cjelini, kao i budžetske implikacije takve ocjene, kako bi se ispitalo da li sadašnji prag i dalje odgovara tržišnim uslovima;

(b) moguće promjene u implementacijskim uredbama kako bi se Komisiji omogućilo donošenje odluke o tome da li su određene kategorije potpora spojive s unutrašnjim tržištem i stoga izuzete od *ex ante* obavijesti. To bi omogućilo povećanje onih vrsta potpora od kojih se na osnovu iskustva Komisije, zbog pojednostavljene kontrole i bez slabljenja efikasnog nadzora, može imati koristi. Te nove vrste potpora, kao što su potpora odobrena za kulturu ili, npr., da se popravi šteta od elementarnih nepogoda, mogle bi biti obuhvaćene novim uredbama;

(c) revizija i moguće proširenje Uredbe o skupnom izuzeću (General Block Exemption Regulation) za kategorije potpore obuhvaćene revidiranim implementacijskim uredbama, kako bi se doprinijelo boljem kanaliziranju potrošnje javnih resursa.

Kao što je rečeno, vremenom su se pravila o državnoj potpori razvila u kompleksan pravni okvir kojeg je činilo oko 50-ak izvora, što je otežavalo njegovu primjenu. To je iziskivalo pojašnjenje samog koncepta državne potpore, pojednostavljenje pravila i konsolidovanje pravila o horizontalnim državnim potporama. Komisija je bila dužna ispitati sve pritužbe u vezi s potencijalnim potporama bez mogućnosti postavljanja prioriteta u upravljanju pritužbama, pri čemu je često izostajalo potpuno informisanje od zainteresovanih lica, što je odugovlačilo postupak i stvaralo troškove. To je glavni argument koji ide u prilog zahtjevu za pojednostavljenjem procedure i

---

²⁴ Ibidem, str. 7.

poštivanjem rokova za njeno okončanje. Elementi paketa reforme koji su usmjereni ka tom cilju su:²⁵

(a) bolje objašnjenje pojma državne potpore: pojam potpore je objektivan koncept definisan direktno čl. 107. UFEU. Uloga Komisije u tom pogledu ograničena je na pojašnjenje tumačenja i primjene odredbe Ugovora u svjetlu tumačenja istih od Suda pravde. Unutar te granice Komisija će dati dodatno pojašnjenje ključnih koncepata koji se odnose na pojam potpore s ciljem da se doprinese lakšoj provedbi;

(b) modernizacija proceduralnih pravila kako bi se omogućilo Komisiji da, s obzirom na rješavanje pritužbi i instrumente prikupljanja informacija s tržišta, bolje usmjeri aktivnosti na slučajeve koji su najrelevantniji za unutrašnje tržište. To podrazumijeva osposobljavanje Komisije za određivanje prioriteta kod rješavanja pritužbi, u smislu davanja prioriteta potencijalnim državnim potporama s velikim utjecajem na konkurenciju i trgovinu na unutrašnjem tržištu. Paralelno s tim, da bi bila u stanju da efikasno istraži slučajeve državne potpore sa značajnim utjecajem na tržište, Komisija mora imati efikasne alate za pribavljanje potrebnih informacija od učesnika na tržištu i da donese odluku blagovremeno s obzirom na uslove poslovnog okruženja. Takva modernizacija procedura bi također trebala omogućiti da Komisija preduzima više istraga prema službenoj dužnosti u slučajevima državnih potpora koje mogu dovesti do značajnih poremećaja na tržištu.

4. Pravni akti modernizacije državnih potpora u EU

Kako bi se ostvarili ciljevi Modernizacije (SAM), Komisija je usvojila nova pravila i uspostavila jaču saradnju s državama članicama. Proces modernizacije državnih potpora podrazumijeva preduzimanje aktivnosti i donošenje određenih akata u sljedećim pravcima:

- a) utvrđivanje zajedničkih načela za procjenu spojivosti potpore s unutrašnjim tržištem kroz različite smjernice i okvire,
- b) izmjena, pojednostavljivanje i eventualno „jačanje“ postojećih smjernica za državne potpore kako bi bile u skladu s tim zajedničkim načelima. U tom smislu donesene su sljedeće smjernice i okviri:²⁶

---

²⁵ Ibidem, str. 8.

²⁶ Vidi: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html.

1. *Smjernice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih preduzetnika u teškoćama,*²⁷
2. *Smjernice za regionalne državne potpore za razdoblje 2014–2020,*²⁸
3. *Okvir Zajednice za državne potpore za istraživanje i razvoj i inovacije,*²⁹
4. *Konsultacije u vezi sa nacrtom Smjernica za poljoprivredu, šumarstvo i ruralna područja,*³⁰
5. *Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014–2020,*³¹
6. *Kriteriji za analizu jesu li državne potpore za promicanje provedbe važnih projekata od zajedničkog evropskog interesa spojive s unutarnjim tržištem,*³²
7. *Smjernice o državnim potporama za promicanje rizičnih financijskih ulaganja,*³³
8. *Smjernice o državnim potporama u vezi s brzim uspostavljanjem širokopolasne mreže,*³⁴
9. *Smjernice o državnim potporama zračnim lukama i zračnim prijevoznicima;*³⁵

c) izmjena pravila u okviru Uredbi:

1. *Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. jula 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članova 107. i 108. Ugovora;*³⁶

---

²⁷ Communication from the Commission — Guidelines on State aid for rescuing and restructuring non-financial undertakings in difficulty, OJ C 249, 31. 7. 2014.

²⁸ Guidelines on regional State aid for 2014-2020 Text with EEA relevance , OJ C 209, 23. 7. 2013, str. 1–45.

²⁹ Communication from the Commission — Framework for State aid for research and development and innovation OJ C 198, 27. 6. 2014.

³⁰ U toku su konsultacije u vezi sa nacrtom Smjernica, European Union Guidelines for State aid in the agriculture and forestry sector and in rural areas 2014 to 2020- DRAFT - (Text with EEA relevance).

³¹ Communication from the Commission — Guidelines on State aid for environmental protection and energy 2014-2020, OJ C 200, 28. 6. 2014, str. 1–55

³² Criteria for the analysis of the compatibility with the internal market of State aid to promote the execution of important projects of common European interest.

³³ Communication from the Commission — Guidelines on State aid to promote risk finance investments OJ C 19, 22. 1. 2014, p. 4–34.

³⁴ Communication from the Commission — EU Guidelines for the application of State aid rules in relation to the rapid deployment of broadband networks OJ C 25, 26. 1. 2013, str. 1–26.

³⁵ Guidelines on State aid to airports and airlines OJ C 99, 4. 4. 2014, str. 3–34.

2. Uredba Vijeća (EU) br. 733/2013 od 22. juna 2013. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 994/98 o primjeni članova. 92 i 93. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice na određene kategorije horizontalnih državnih potpora;³⁷

3. Uredba Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. o primjeni članova 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije na de minimis potpore;³⁸

d) bolje pojašnjenje instituta državne potpore u svrhu čega je objavljena *Komunikacija Komisije i Nacrt Obavijesti Komisije o pojmu državne potpore u skladu s članom 107. stavom 1. UFEU-a;*

e) modernizacija proceduralnih pravila:

1. Uredba Vijeća (EU) br. 734/2013 od 22. juna 2013. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ-u;³⁹

2. Uredba Komisije (EU) br. 372/2014 od 9. aprila 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 794/2004 u pogledu računanja određenih rokova, rješavanja pritužbi i označivanja i zaštite povjerljivih informacija;⁴⁰

f) povećanje transparentnosti dodjeljivanja državnih potpora u tom svjetlu i *Komunikacija Komisije o izmjeni Komunikacije Komisije o smjernicama EU-a za primjenu pravila o državnim potporama u odnosu na brzi razvoj širokopojasnih mreža, Komunikacije Komisije o smjernicama za regionalne državne potpore za razdoblje 2014–2020, Komunikacije*

---

³⁶ Commission Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty Text with EEA relevance.

³⁷ Council Regulation (EU) No 733/2013 of 22 July 2013 amending Regulation (EC) No 994/98 on the application of Articles 92 and 93 of the Treaty establishing the European Community to certain categories of horizontal State aid Text with EEA relevance OJ L 204, 31. 7. 2013, str. 11–14.

³⁸ Commission Regulation (EU) No 1407/2013 of 18 December 2013 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to de minimis aid Text with EEA relevance OJ L 352, 24. 12. 2013, str. 1–8.

³⁹ Council Regulation (EU) No 734/2013 of 22 July 2013 amending Regulation (EC) No 659/1999 laying down detailed rules for the application of Article 93 of the EC Treaty Text with EEA relevance OJ L 204, 31. 7. 2013, str. 15–22.

⁴⁰ COMMISSION REGULATION (EU) No 372/2014 of 9 April 2014 amending Regulation (EC) No 794/2004 as regards the calculation of certain time limits, the handling of complaints, and the identification and protection of confidential information, OJL, 109/14, 12. 4. 2014.

*Komisije o državnoj potpori za filmove i ostala audiovizualna djela, Komunikacije Komisije o smjernicama o državnim potporama za promicanje rizičnih financijskih ulaganja i Komunikacije Komisije o smjernicama o državnim potporama zračnim lukama i zračnim prevoznicima;*⁴¹

g) zahtjev za procjenu glavnih shema državne potpore – *Zajednička metodologija za evaluaciju državnih potpora.*

Veliki broj pravnih akata koji su nastali kao posljedica namjere modernizacije sistema kontrole državnih potpora u Evropskoj uniji će vrlo značajno oblikovati primjenu državnih potpora u godinama koje dolaze i teško je tri godine nakon usvajanja SAM-paketa dati procjenu o njegovom učinku. Ipak, čini se da je ovaj set usvojenih pravnih akata ostao gotovo neprimijećen te je jedino vidljiva namjera Komisije da sve svoje aktivnosti usmjeri samo na slučajeve od evropskog ekonomskog interesa, prebacujući veliki dio supervizije na nacionalna tijela država članica, zadržavajući *ex post* nadzor, osiguravajući veću transparentnost i ostavljajući mogućnost prigovora na odobrene državne potpore. Stoga procjena učinaka modernizacije državnih potpora bi mogla sama za sebe biti tema jednog opsežnijeg istraživanja, te će se na ovom mjestu dati samo komparativni prikaz novina koje su ugrađene u *De minimis* uredbu kao jednu od temeljnih reformskih akata.

5. Uredba Komisije (EU) br. 1407/2013 o primjeni članova 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na *de minimis* potpore

Jedan od ciljeva modernizacije sistema državnih potpora odnosio se na usmjeravanje aktivnosti Komisije na slučajeve s potencijalno distorzivnim dejstvom na unutarnje tržište, što je zahtijevalo reviziju i donošenje nove *De minimis* uredbe. Nakon „Almunia paketa“ za usluge od općeg ekonomskog interesa (SGEI) u 2011,⁴² novi režim za *de minimis* državne potpore,

---

⁴¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION amending the Communications from the Commission on EU Guidelines for the application of State aid rules in relation to the rapid deployment of broadband networks, on Guidelines on regional State aid for 2014-2020, on State aid for films and other audiovisual works, on Guidelines on State aid to promote risk finance investments and on Guidelines on State aid to airports and airlines.

⁴² Dana 20. decembra 2011. godine, nakon opsežne javne rasprave, Evropska komisija je usvojila novi paket pravila o državnoj pomoći za usluge od općeg ekonomskog interesa (UOEI). UOEI su usluge ekonomske prirode da javne vlasti identifikuju kao usluge od

predstavljen u decembru 2013. godine Uredbom br. 1407/2013, primjenjuje se na državne potpore od 1. januara 2014. do 31. decembra 2020. godine.

Nova uredba razrađuje odredbe stare uredbe [Uredba 1998/2006] i najviše zadržava važeća pravila i praksu. To je posljedica stava da su zemlje članice i Komisija stekle iskustva u dodjeljivanju i kontrolisanju *de minimis* potpore i nema potrebe za bilo kojim značajnijim odstupanjem od trenutne politike. Ideja modernizacije i izmjene sistema kontrole *de minimis* potpora u sebi je sadržavala dva ključna zahtjeva oko kojih su se suprotstavljali interesi Komisije i članica i to: a) pomjeranje gornje granice odnosno najvišeg dopustivog nivoa potpora na 300.000 eura na kojem su insistirale države članice, b) uspostavljanje centralnog registra *de minimis* potpore u svakoj zemlji članici kojem su se protivile države članice.

Član 1. Uredbe definiše polje primjene navodeći da se primjenjuje na sve sektore i djelatnosti izuzev sljedećih: sektor ribolova i poljoprivrede, primarna proizvodnja, prerada i stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda, djelatnosti u vezi sa izvozom i djelatnostima za koje je potpora uslovljena upotrebom domaćih proizvoda. Novina se ogleda u jasnom isticanju mogućnosti dodjele *de minimis* potpora privrednom subjektu čija je primarna djelatnost ribolov ili poljoprivredni sektor i u isto vrijeme ima druge djelatnosti pod uslovom da postoji odvajanje troškova za obavljanje djelatnosti. Uredba u čl. 1. ne predviđa izuzimanje potpora za nabavku vozila za cestovni prevoz tereta, što se dodjeljuju preduzetnicima koji obavljaju cestovni prevoz tereta za najamninu ili naknadu, ali se to čini u preambuli koja određuje gornju granicu potpora od 100.000 EVR za preduzetnike koji se bave cestovnim prevozom tereta za najamninu ili naknadu. Shodno Uredbi pružanje integrisane usluge u kojoj prevoz čini samo jedan dio, npr., usluge selidbe, poštanske ili kurirske usluge ili usluge prikupljanja i obrade otpada, ne bi se smjele smatrati uslugom prevoza. Također u čl. 1. Uredbe se od primjene ne izuzimaju potpore za poduzetnike koji djeluju u sektoru ugljena i potpora, a što se dodjeljuju preduzetnicima u teškoćama. Ovo je zbunjujuće jer su firme s poteškoćama isključene iz svih drugih propisa za državnu potporu i smjernica s izuzetkom, naravno, smjernice spašavanja i

---

posebne važnosti za građane koje tržište ne može obezbijediti u cijelosti ili u onoj mjeri koja je potrebna za društvenu zajednicu te je neophodna državna intervencija. Primjeri UOEI se kreću od širokog spektra pružanja velikih komercijalnih usluga (kao što su poštanske usluge, energetske snabdijevanje, elektronske komunikacije ili javni prevoz) do zdravstvenih i socijalnih usluga (kao što su briga za starije ili osobe s invaliditetom). Vidi: Pesaresi, Nicola – Adinda Sinnaeve – Valérie Guigue-Koepfen – Joachim Wiemann – Madalina Radulescu (2015) „The New State Aid Rules for Services of General Economic Interest“ (SGEI), http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2012_1_9_en.pdf.

restrukturisanja. Procjena učinka provedena od Komisije prije nego što je izmijenila *De minimis* uredbu ukazuje na to da je zemljama članicama bilo teško odrediti da li je firma u poteškoćama. Iz tog razloga je Komisija zauzela stav da je lakše za zemlje članice da to usklade s *De minimis* uredbom uklanjajući izuzeće firmi s poteškoćama.

Član 2. definiše značenje poljoprivrednih proizvoda, preradu poljoprivrednih proizvoda, stavljanje na tržište poljoprivrednih proizvoda i „pojedinačno preduzeće“. Dok u Uredbi br. 1998/2006. izostaje definicija „pojedinačnog preduzeća“, unatoč činjenici da je za potrebe pravila o konkurenciji utvrđenih u Ugovoru utvrđen pojam te da je Sud Evropske unije u svojoj presudi u slučaju *Ministero dell'Economia e delle Finanze protiv Cassa di Risparmio di Firenze SpA et al.*⁴³ definisao pojam jednog preduzetnika, radi pravne sigurnosti i smanjenja administrativnog opterećenja u Uredbi je ipak dat iscrpan popis kriterija kada se dva ili više privrednih subjekata smatraju jednim preduzećem. Stoga, prema članu 2. Uredbe 1407/2013, pojedinačno preduzeće obuhvata sva preduzeća koja imaju najmanje jedan od sljedećih odnosa: većinski dioničari ili kontrola većine glasačkih prava, pravo da imenuje ili smjenjuje većinu članova uprave, ostvarivanje dominantnog utjecaja na drugo preduzeće.

Član 3. navodi pragove za *de minimis* potporu. Ukupni iznos dodijeljene *de minimis* potpore po zemlji članici bilo kojem pojedinačnom preduzeću je ostao isti i on ne može preći 200.000 eura kroz period od tri fiskalne godine. Uredba određuje *de minimis* prag od 100.000 eura za preduzetnike u sektoru cestovnog prevoza tereta. Ukoliko se ti subjekti bave i drugim djelatnostima, za te druge djelatnosti Uredba omogućava potporu u iznosu do 200.000 pod kumulativno postavljenim uslovima:

- 1) da se država članica osigura na adekvatan način, naprimjer, razdvajanjem djelatnosti ili troškova ili da korist od djelatnosti cestovnog prevoza robe ne premašuje 100.000 eura,
- 2) da se nijedna *de minimis* potpora ne koristi za kupovinu vozila za cestovni prevoz tereta.

Za razliku od prethodne uredbe, ovaj član određuje kada se smatra da je potpora dodijeljena vezujući to za stjecanje prava privrednog subjekta na potporu. Radi pravne sigurnosti, vjerovatno kao posljedica mnogobrojnih „kriznih koncentracija“, Komisija kao novinu u ovom članu određuje način na koji se utvrđuje da li potpora prelazi dozvoljenu granicu u slučaju spajanja

---

⁴³ Predmet C-222/04, [2006] I-289.

ili preuzimanju preduzeća odnosno dijeljenja preduzeća. Prethodna uredba nije precizno odredila da je gornji prag *de minimis* potpora 200.000 eura po zemlji članici. To je bilo otežavajuće za državne vlasti kod tretiranja *de minimis* potpora dodijeljenih od druge zemlje članice. U principu, specifikacija „po zemlji članici“ je suprotna konceptu pojedinačnog preduzeća, ali je ispravan kompromis zbog nemogućnosti da pojedina tijela nadležna za državne potpore imaju informacije o dodjeli potpora u drugim zemljama članicama. Da se početna ideja o centralnom registru zadržala, onda vjerovatno stavka provjere u inostranstvu ne bi bila otežana.

Član 4. objašnjava kako izračunati bruto novčanu protuvrijednost potpore. *De minimis* potpora mora biti transparentna, a transparentne su sljedeće potpore:

- a) potpore u bespovratnim sredstvima ili subvencionisanje kamatne stope, što je ostalo isto kao u prethodnoj uredbi;
- b) potpore sadržane u zajmovima smatraju se transparentnim *de minimis* potporama ako su kumulativno ispunjena tri uslova. Prvi uslov se tiče statusa korisnika prema kojem korisnik ne smije biti subjekt skupnog stečaja, a veliki privredni subjekti moraju imati kreditni rejting najmanje B-. Drugi uslov se tiče samog iznosa zajma koji mora biti osiguran kolateralom u iznosu najmanje 50% kredita, pri čemu zajam ne smije preći 1 milion eura [0,5 miliona eura za cestovni prevoz tereta] u razdoblju od 5 godina ili 0,5 miliona eura [0,25 miliona eura za cestovni prevoz tereta] u razdoblju od 10 godina. Treći uslov, jedini koji je bio predviđen prethodnom uredbom, tiče se računanja bruto novčane vrijednosti na temelju referentne kamatne stope;
- c) potpore sadržane u dokapitalizacijama smatraju se transparentnim *de minimis* potporama samo ako ukupan iznos javne dokapitalizacije ne premašuje gornju granicu za *de minimis* potpore. Ista vrsta predviđena prethodnom uredbom samo je bila negativno određena;
- d) potpore sadržane u mjerama rizičnog finansiranja u obliku vlasničkog ili kvazivlasničkog ulaganja smatraju se transparentnim *de minimis* potporama samo ako kapital dodijeljen jednom preduzetniku ne premašuje gornju granicu za *de minimis* potpore;

e) potpore sadržane u jamstvima smatraju se transparentnim *de minimis* potporama ako su kumulativno ispunjeni uslovi:⁴⁴

1) korisnik nije subjekt postupka kolektivnog stečaja, a ako je riječ o velikim privrednim subjektima, isti moraju imati kreditni rejting najmanje B-;

2) jamstvo koje ne prelazi 80% temeljnog kredita ili je zajamčeni iznos 1.5 miliona [0.75 miliona za cestovni prevoz tereta] i trajanje jamstva je 5 godina ili je zajamčeni iznos 0.75 miliona eura [0.375 miliona eura za cestovni prevoz tereta] i trajanje jamstva je 10 godina;

3) bruto novčana vrijednost potpore je izračunata na temelju premija sigurne luke utvrđenih u obavijesti Komisije ili prije provedbe prema utvrđenoj metodologiji koju određuje sama Uredba 1407/2013;

f) pod određenim uslovima potpore u ostalim instrumentima.

Član 5. reguliše kumulaciju koja nije bila predviđena prethodnom uredbom i može se reći da je njeno unošenje u Uredbu u vezi sa ekonomsko-socijalnim kontekstom izvorišta same modernizacije. *De minimis* potpora može biti kumulisana sa SGEI *de minimis* potporom sve do 500.000 eura. U stavu 2. ovog člana određuju se uslovi kada *de minimis* potpora ne može biti kumulisana. Ona ne može biti kumulisana s državnom potporom u odnosu na iste, prihvatljive troškove ako je relevantna gornja granica definisana u skupnom izuzeću ili bilo kojoj smjernici prekoračena. *De minimis* potpora koja nije dodijeljena za određene opravdane troškove ili nije pripisiva određenim prihvatljivim troškovima može biti kumulisana s drugom državnom potporom. Ovdje je jasno utvrđeno da *de minimis* potpora može biti dodijeljena preduzeću koje je primilo drugu *de minimis* državnu potporu sve dok *de minimis* potpora nije korištena da dopuni tu drugu potporu iznad dopustive gornje granice za iste pripadajuće troškove.

Član 6. reguliše način na koji se vrši nadzor nad dodjelom *de minimis* potpora. Država članica mora obavijestiti privredne subjekte da potpora koju primaju jeste *de minimis* potpora, izričito se pozivajući na ovu uredbu i mora

---

⁴⁴ Ovdje je potrebno naglasiti distinkciju između hrvatskog prevoda Uredbe u kojem stoji „ispunjen jedan od uvjeta“ od engleske verzije u kojoj stoji „Aid comprised in guarantees shall be treated as transparent *de minimis* aid if“ za koju je prikladnije tumačenje „kumulativno postavljenih uvjeta“.

provjeriti prije davanja da nova potpora ne prelazi limit od 200.000 eura. Ukoliko države članice imaju centralni registar *de minimis* potpore, takve provjere nisu potrebne. Države članice moraju čuvati evidenciju za 10 fiskalnih godina i imaju obavezu, koja je postojala i prema prethodnoj uredbi, da na pisani zahtjev u roku od 20 radnih dana ili u dužem roku koji je naveden u tom zahtjevu dostavi određene informacije Komisiji. Riječ je o informacijama koje Komisija smatra potrebnima kako bi ocijenila jesu li ispunjeni uslovi iz ove uredbe, a posebno o ukupnom iznosu *de minimis* potpora koje je bilo koji preduzetnik primio na temelju ove uredbe ili drugih uredaba o *de minimis* potporama.

Član 7. utvrđuje određene prelazne odredbe i član 8. navodi period primjene Uredbe koji počinje 1. januara 2014. i završava 31. decembra 2020. godine.

Zaključna razmatranja

Državne potpore su institut oko kojeg se pojavljuju različiti suprotstavljeni istresi koje treba pomiriti efikasnom regulacijom. One su neprocjenjiv instrument državnog intervencionizma kojeg se države ne žele odreći niti po cijenu ekonomskog zajedništva. Te činjenice su bili svjesni kreatori ekonomskih politika Evropske unije kada su donosili pravila o dodjeli državnih potpora i određivali nadležnosti Komisije u tom segmentu. Mehanizam nadzora državnih potpora Evropske unije je u svom legislativnom i institucionalnom aspektu doživio mnogobrojne promjene. Posljednje su povezane sa SAM-paketom reformi iz 2012. Izvorište ideje o modernizaciji sistema državnih potpora u Evropskoj uniji leži, s jedne strane, u socioekonomskom kontekstu karakterističnom za period 2008–2012. godine, a s druge strane, kompleksnosti tadašnjeg pravnog okvira koji je regulisao dodjelu i nadzor državnih potpora u EU. Finansijska kriza, globalni ekonomski trendovi, s jedne, i neefikasnost pravnog okvira, s druge strane, stvorili su potrebu za modernizacijom državnih potpora u Evropskoj uniji. Veliki broj pravnih akata koji su nastali iz SAM-paketa će vrlo značajno oblikovati primjenu državnih potpora u godinama koje dolaze. Period od tri godine nakon usvajanja SAM-paketa je kratak da bi se izvela neka ozbiljna procjena njegovog učinka. Ipak, čini se da je ovaj set usvojenih pravnih akata ostao gotovo neprimijećen te je jedino vidljiva namjera Komisije da sve svoje aktivnosti usmjeri samo na slučajeve od evropskog ekonomskog interesa, prebacujući veliki dio supervizije na nacionalna tijela država članica, zadržavajući *ex post* nadzor, osiguravajući veću transparentnost i ostavljajući mogućnost prigovora na odobrene državne potpore. Stoga procjena učinaka modernizacije državnih potpora mogla bi sama za sebe biti tema jednog opsežnijeg istraživanja. Dio paketa reformi jeste i donošenje

nove uredbe koja reguliše *de minimis* potpore. Nova Uredba o primjeni čl. 107 i 108 na *de minimis* potpore [Uredba 1407/2013] razrađuje odredbe stare uredbe [Uredba 1998/2006], ali najviše zadržava važeća pravila i praksu. To je posljedica stava da su zemlje članice i Komisija stekle iskustva u dodjeljivanju i kontrolisanju *de minimis* potpore i da nema potrebe za bilo kojim značajnijim odstupanjem od trenutne politike. Ideja modernizacije i izmjene sistema kontrole *de minimis* potpora u sebi je sadržavala dva ključna zahtjeva oko kojih su se suprotstavljali interesi Komisije i članica. Riječ je o zahtjevu za pomjeranje gornje granice odnosno najvišeg dopustivog nivoa potpora na 300.000 eura na kojem su insistirale države članice i uspostavljanju centralnog registra *de minimis* potpora u svakoj zemlji članici kojem su se protivile države članice. Prag je ipak ostao isti i iznosi 200.000 eura za svako pojedinačno preduzeće u svakoj državi članici, ali su neke stvari postale jasnije, npr., dodjela *de minimis* potpora subjektima koji uz poljoprivredu i ribarstvo kao primarnu djelatnost obavljaju i druge aktivnosti. Njima je moguće dodijeliti potpore za te druge aktivnosti ako imaju odvojene račune za troškove tih aktivnosti. Također, detaljnije su objašnjeni uslovi transparentnih potpora, pogotovo kada je riječ o zajmovima i garancijama kao i pojmu jednog preduzetnika. U biti, nova *de minimis* je išla u skladu s ciljem fokusiranja Komisije na slučajeve od evropskog ekonomskog interesa. No, efekti vraćanja nadležnosti zemljama članicama za kontrolu nad državnim potporama i *ex post* revizija od Komisije u budućim godinama će ovisiti o integritetu i kvaliteti nadzora koje su one u mogućnosti pružiti.

Literatura

1. Buelens, Christian – Gaëlle Garnier – Matthew Johnson – Roderick Meiklejohn (2007) „The Economic Analysis of State Aid: Some Open Questions“, European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs Publications BU-1 B - 1049 Number 286, Brisel.
2. Campo, Mercedes (2015) „Prolongation of the State aid temporary framework“, http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2011_1_8_en.pdf.
3. „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions“, EU State Aid Modernisation (SAM), Brisel, 2012.
4. „OECD Policy Round table Competition, State Aids and Subsidies 2010“, dostupno na: stranici <http://www.oecd.org/daf/competition/sectors/48070736.pdf>.

5. Commission Communication „Europe 2020 – a strategy for smart, sustainable and inclusive growth”, COM (2010) 2020 final, 3. 3. 2010, str. 20.
6. Commission Communication Recapitalisation of financial institutions in the current financial crisis: limitation of the aid to the minimum necessary and safeguards against undue distortions of competition.
7. Commission Regulation (EU) No 1407/2013 of 18 December 2013 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to de minimis aid Text with EEA relevance OJ L 352, 24. 12. 2013, str. 1–8.
8. Commission Regulation (EU) No 372/2014 of 9 April 2014 amending Regulation (EC) No 794/2004 as regards the calculation of certain time limits, the handling of complaints, and the identification and protection of confidential information, OJ L 109/14, 12. 4. 2014.
9. Commission Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty Text with EEA relevance. Council Regulation (EU) No 733/2013 of 22 July 2013 amending Regulation (EC) No 994/98 on the application of Articles 92 and 93 of the Treaty establishing the European Community to certain categories of horizontal State aid Text with EEA relevance OJ L 204, 31. 7. 2013, str. 11–14.
10. Communication from the Commission – EU Guidelines for the application of State aid rules in relation to the rapid deployment of broadband networks OJ C 25, 26. 1. 2013, str. 1–26.
11. Communication from the Commission – Framework for State aid for research and development and innovation OJ C 198, 27. 6. 2014.
12. Communication from the Commission – Guidelines on State aid for environmental protection and energy 2014-2020, OJ C 200, 28. 6. 2014, str. 1–55
13. Communication from the Commission – Guidelines on State aid for rescuing and restructuring non-financial undertakings in difficulty, OJ C 249, 31. 7. 2014.
14. Communication from the Commission – Guidelines on State aid to promote risk finance investments OJ C 19, 22. 1. 2014, str. 4–34.
15. Communication from the Commission amending the Communications from the Commission on EU Guidelines for the application of State aid rules in relation to the rapid deployment of broadband networks, on Guidelines on regional State aid for 2014-2020, on State aid for films and other audiovisual works, on Guidelines on State aid to promote risk finance investments and on Guidelines on State aid to airports and airlines.
16. Communication from the Commission on the application, from 1 August 2013, of State aid rules to support measures in favour of banks in the context of the financial crisis („Banking Communication“).
17. Council Regulation (EU) No 734/2013 of 22 July 2013 amending Regulation (EC) No 659/1999 laying down detailed rules for the application

- of Article 93 of the EC Treaty Text with EEA relevance OJ L 204, 31. 7. 2013, str. 15–22.
18. Criteria for the analysis of the compatibility with the internal market of State aid to promote the execution of important projects of common European interest.
  19. Ćirković, Danilo (2009) *Državna pomoć u funkciji razvoja konkurentnosti*, FEFA – Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju, Univerzitet Singidunum, Beograd.
  20. „Državna pomoć u Evropskoj uniji i Srbiji“, Istraživački forum, Beograd, 2013, dostupno na: <http://www.emins.org/uploads/useruploads/forum-it/IF--15-Drzavna-pomoc-STAMPA.pdf>.
  21. Guidelines on regional State aid for 2014-2020 Text with EEA relevance , OJ C 209, 23. 7. 2013, str. 1–45.
  22. Guidelines on State aid to airports and airlines OJ C 99, 4. 4. 2014, str. 3–34.
  23. Hojnik, Janja (2013) „De Minimis Rule within the EU Internal Market Freedoms: Towards a More Mature and Legitimate Market?“, *European Journal of Legal Studies*, Volume 6, Issue 1.
  24. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/financial_economic_crisis_aid_en.html.
  25. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html.
  26. <http://www.emins.org/uploads/useruploads/forum-it/State-Aid-in-the-European-Union-and-in>.
  27. <http://www.oecd.org/-Serbia.pdf>, Državna potpora u EU i Srbiji, Beograd 2013. godine.
  28. Kesner-Škreb, Marin – Ivana Jović, „Reforma državnih potpora u Hrvatskoj“, http://www.fes.hr/E-books/pdf/Pridruzivanje%20hrvatske%20EU_4_svezak/10.pdf.
  29. Lowe, Philip (2009) „State Aid Policy in the context of the financial crisis“, *Competition Policy Newsletter*, Number 2.
  30. Pesaresi, Nicola – Adinda Sinnaeve – Valérie Guigue-Koepfen – Joachim Wiemann – Madalina Radulescu (2015) „The New State Aid Rules for Services of General Economic Interest (SGEI)“, http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2012_1_9_en.pdf.
  31. Predmet C-222/04, [2006] I-289.
  32. Taboroši, Svetislav (2011) „Ciljevi državne pomoći“, *Kontrola državne pomoći u Srbiji i Evropskoj uniji*, tematski zbornik radova, Beograd.
  33. Uredba Komisije br. 360/2012 od 22. 4. 2012. o primjeni čl. 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju EU na de minimis potpore („Službeni glasnik EU“, 1379, 28. 12. 2006).
  34. Vukadin, Emilija (2011) „Normativna regulativa i praksa državne pomoći“, *Kontrola državne pomoći u Srbiji i Evropskoj uniji*, tematski zbornik radova, Beograd.
  35. Zakon o sistemu državne pomoći („Službeni glasnik BiH“, br. 10/12).
  36. *Zaštita tržišnog natjecanja i državne potpore*, Minivodič za poslovnu zajednicu, 2009.